

'Easy Infants' reader Part I & II

સરળ બાળવાચન

ભાગ ૧-૨

Prepared by,

Mohanlal P. Bhatt

Retired Gujarati Asssit. Deputy Educational
Inspector, KARACHI.

યોજનાર :

મોહનલાલ પ્રભાશંકર ભટ્ટ

વાનપ્રસથ ગુજરાતી આસિસ્ટન્ટ ડેપુટી એજ્યુકેશનલ
ઇન્સ્પેક્ટર, કરાચી.

આવૃત્તિ પહેલી

પ્રત ૨૦૦૦

૧૯૮૬
૧૯૨૬

કિંમત બે આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૭૩૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૨૧૨૭ અભ્યાસ ૧-૨

વિષય મેટ્રિક : ૮૪૩ : ૪-૨

Easy Infants' reader Part I & II

સરળ બાળવાચન

ભાગ ૧-૨

Prepared by,

Mohanlal P. Bhatt

Retired Gujarati Asssit. Deputy Educational

Inspector, KARACHI.

યોજનાર :

મોહનલાલ પ્રભાશંકર ભટ્ટ

રાંનેપ્રથમ ગુજરાતી આસિસ્ટન્ટ ડેપુટી એજ્યુકેશનલ

ઇન્સ્પેક્ટર, કરાચી.

આવૃત્તિ પહેલી

પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૮૧

ઈ. સ. ૧૯૨૬

ક્રિયાત બે આના.

પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણાં

૧ કર્તા પાસેથી.

૨ આદિત્યમુદ્રણાલય, રાયખડ, અમદાવાદ

૩ જગજીવન જટાશંકર પાઠક,

સ્કુલરોડ- રત્નછોડ બિલ્ડીંગ.

રામસ્વામી ગાડીખાતા-કરાચી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગોપીરાઈટ-સંગ્રહ

All Rights Reserved

સર્વ હક્ક યોજનારને રક્ષાધીન

મુદ્રણસ્થાન : આદિત્યમુદ્રણાલય, રાયખડ રોડ, અમદાવાદ

મુદ્રક : ગ્લનન વિદ્યાનાથ પાઠક

નિવેદન.

વાચન શીખવવા માટે આજ સુધી આપણે લીધેલા જુદા જુદા માર્ગો ઓછીવત્તી ખામીવાળા છે જ એમ સૌ કેાઇ સ્વીકારશે. આવા સંજ્ઞાગોમાં અનુભવીઓએ વિવિધ પ્રકારના બાળપેથીનાં પુસ્તકો બનાવવા પાડ્યા છે. આ વિવિધ અખતરામાં મને અનુભવથી એમ જણાયું છે અને બીજાઓ પણ એમ જ કહે છે કે જે ત્રણ વરસ શાળામાં ગાળ્યા પછી પણ છોકરાંનું વાચન મોટે ભાગે સમજણ વગરનું, ઢીલું, નબળું અને નીરસ કે ભાવ વગરનું હોય છે.

વાચન શિક્ષણમાં “ જાણુડી ચીજો તરત દેખનામાં આવે એવા સહેલા શબ્દોનું વાચન ” અને “ જુદા જુદા અક્ષરો અને શબ્દો ઉપર સમજાપૂર્વક આંખને ઢાડતી કરવા માટે- અથવા આંખને કેળવવા માટે પુષ્કળ સહેલી સામગ્રી ” આ બે બાજુઓને હું વિશેષ અગત્યની માનું છું. તેથી શ્રી બે હેતુને સિદ્ધ કરનાર વાચનનું સાધન બાળકોના હાથમાં આપવામાં આવે તો અવશ્ય સારું પરિણામ આવે એમ માનીને આ પુસ્તકની રચના શબ્દાઘપદ્ધતિ ઉપર ગોઠવી છે. “ મા ” અને “ મમ ” જેવા અતિપરિચિત શબ્દો પહેલાં લઈ સરસ્વતી માતાને બોલે બેસવા જતા બાળક પાસે નમન કરાવી આરંભ કરવાનું મેં પસંદ કર્યું છે. પાઠને મથાળે આવા જે શબ્દો આપ્યા હોય તેને લખતું ચિત્ર, વસ્તુ કે ક્રિયાદ્વારા પ્રદર્શન કરાવ્યા પછીજ તે શબ્દ કેવી રીતે લખાય વંચાય તે છોકરાંને બતાવવું. તે પછી શબ્દના અક્ષરોને છુટા પાડી બતાવીને બરાબર ઉચ્ચારથી નવે! મૂળાક્ષર શીખવેા. આથી બાળકોને લાલના કરતાં વધારે રસ મૂળાક્ષરના શિક્ષણમાં જરૂર પડશે એમ માઈ માનવું છે.

વડીલ વર્ગ કે શિક્ષકની બરાબર દેખરેખ નીચે પણ જેમ અને તેમ એમની ઓછી મદદ લઇને, છાપેલા શબ્દો સાથે પોતાની દેખનાને જોડી, મોટે ભાગે સ્વાશ્રયથી જ બાળક ધામેધામે પણ સરળ રીતે ને સમજ પૂર્વક વાચનમાં આગળ વધી શકે એવી યોજના આ પુસ્તકમાં ગોઠવવા બનતો પ્રયાસ કર્યો છે.

વાચનની સરળતાની સાથે ઉચ્ચારોની સરળતા ઉપર પણ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. અને તેથી ગ, જ, ત, થ, ક, ધ,

ન અને લ ના ઉચ્ચારો ધણા પાકા થયા પછીજ ધ, ઝ, ટ, ઠ, ડ, ઢ, ણ અને ળ ના ઉચ્ચારો કઠવાનો વખત આવે એવો ક્રમ આ પુસ્તકમાં યોજ્યો છે. ડ ના બેઉ જાતના ઉચ્ચારોનો તફાવત સમજાવવા બે જુદા શબ્દમૂલ્યો જોડ્યા છે. અનુસ્વારના બે ઉચ્ચારો સમજાવવા પૂરતી સંખ્યામાં યોગ્ય શબ્દો આપ્યા છે.

આપણે બધા એમ માનીએ છીએ કે બાળકોને ચિત્રો તો જોઈએ જ. પણ બીજી બાજુ આ પુસ્તકનો એ હેતુ પણ છે કે બાળકોને વાંચવાની પુષ્ટિ સામગ્રી આપવી. આ બંને હેતુ પાર પાડવા જતાં પુસ્તકનું કદ ઘણું વધી જાય છે. વળી જુની ધરેડ છોડી નવે માર્ગે જવાનું ધણાને પસંદ પડતું નથી. એથી કદાચ આ પુસ્તકની વધારે માગણી ન પણ થાય. એમ માનીને આ પહેલી આવૃત્તિ અખતરે ખાતર ચિત્ર વિનાની જ પ્રસિદ્ધ કરી છે. ચિત્રો આપી શકાય તેવી જોડાણો તો પહેલેથી જ રાખી છે. જો આ પુસ્તકની માગણી વધશે તો યોગ્ય સુધારા કર્યા પછી બીજી આવૃત્તિમાં ચિત્રો આપવામાં આવશે. ચિત્રો આપ્યા પછી બે ભાગના બે જુદાં પુસ્તકો રાખવાની ઈચ્છા છે.

આજ સુધી આપણે લીધેલા માર્ગ કરતાં આ પુસ્તકને મર્મિ કામ લેવાથી બાળકોની જાહેમ અને અમૃત્ય વખતનો બચાવ થઈ શકશે એવી મને શ્રદ્ધા છે. માટે શિક્ષક બાઈએને આ અખતરે શ્રદ્ધાપૂર્વક કરી જોવા હું વીનવું છું.

મારા શરીરની હાલત અને ગામડાના નિવાસને અંગે ખુદો સુધારવામાં કે ઘટતા સુધારા કરવામાં હું યોગ્ય મદદ મેળવી શક્યો નથી. વળી છાપતાં ટાઇપોના ભાંગી પડવાથી પણ કેટલીક ભૂલો થઈ છે. માટે જે શબ્દ કે વાક્ય સંશયવાળું કે ભૂલવાળું માલમ પડે તેને સુધારવાની કે તેના ઉપર છોકો મારીને રદ કરવાની હું સર્વને પ્રાર્થના કરું છું.

આ પુસ્તકના ઉપયોગનું પરિણામ અને તેમાં ઘટતો સુધારો વધારો કરવાની સૂચના, મને શિક્ષક બંધુઓ લખી મોકલશે તો હું તેમનો આભાર માનીશ.

પહેલામ, પોષ્ટ-વળા
ઠાઠીઆવાડ
તા. ૨૧-૧૧-૧૯૨૯

મોહનલાલ પ્રસારકર લક.

સરળ બાળવાચન.

ભાગ ૧.

પાઠ-૧. ન. મ.

મા.

નમન.

મમ.

મ-મ | મ. મા

ન-મ-ન | ન. ના.

મા | મમ | મામા

ના | નમ | મન
નાના | નામ | માન

મા, મમ.

મા, મામા.

મામા, મમ.

મામા, મમ-મમ.

મા, ન મ ન.

મામા, ન મ ન.

નાના મામા, નમન.

(૨)

પાઠ-૨. ગ. પ.

મગ. પગ.

મ-ગ		ગ. ગા	પ-ગ		પ. પા.
મગ	ગમ	મગન	પા	પાન	પગ
માગ	ગામ				
મા, ગા.			મા, પા.		
મગન, ગા.			મગન, પા.		
ગા, મગન, ગા.			મામા, પાન.		
			મગન, પાન માગ.		

પાઠ-૩. ય.

ગાય. ગા-ય. ય. યા.

ગાય | ગયા | ગાયન | નમાય | મનાય

મા, ગાય.
 મામા ગયા ?
 મામા ગામ ગયા.
 મા, મગન ગાય ?
 મગન, ગાયન ગા.

પાઠ-૪. થ. ર.

નથ. રથ. થ. થા. ર. રા.

થા	રમા	રામ	પથરા	નરમ
થાય	મારા	રમ	નાગર	ગરમ
થયા.	પારા	રાગ	રમાય	મમરા

મગન, રથ.

નાગર, રામ-રામ.

રમા, નથ માગ.

મમરા ગરમ થયા.

પાઠ-૫.

૦ ૧

૦ ૦ ૨

૦ ૦ ૦ ૩

૦ ૦ ૦ ૦ ૪

૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૫

૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૬

(૪)

મારા ૨ પગ થાય.

ગાયના ૪ પગ થાય.

નાગરના ૩ પારા થયા.

મગનના ૬ પારા થયા.

રમાના ૫ પારા થયા.

પાઠ-૬. ક.

નાક.

કાન.

ક. કા.

કાકા

કાપ

મકન

કામ

કથા

કરાય

કર

થાક

કપાય

મકન, કામ કર.

રમા, નાના કાકા.

૧ નાક, ૨ કાન, ૨ પગ.

(५)

पाठ-७. त. ल.

तल. कतर. त. ता. ल. ला.

गाल	तार	ताप	कलम	रमत
भाल	राता	तार	भलम	तभार
लाल	ताल	तरत	रतन	तभाम

तभार तल.

भार राता पार.

भगनलाल गया ?

भगनलाल कल गया.

पाठ-८. य.

४ = यार. काय.

या	याल	पाका	यभया
याक	काया	यभन	याकर

(૬)

રમા, ચાક માગ.

કાચ મગાય ?

કાચના પારા માગ.

ચાલ, ચમન, રમત કર.

ચાર ચમચા થયા.

પાઠ-૯.

૦	૦	૦	૦	૦	૦	૬				
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૭			
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૮		
૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૯	
૦	૦	૦	૮	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૦

મગ	ચા	નાક	રમ
રથ	મા	કાન	રમાય
પગ	પા	ચાલ	કર
તલ	ખા	ચાક	કરાય
મગન	ના	કાચ	ચાલ
ચમન	થા	પાન	ચલાય
કલમ	મામા	ચાર	થયા
	કાકા	રામ	થાય
		નામ	નમ
			નમાય

૭

૮

૯

૧૦

(૭)

પાઠ-૧૦. સ.

૭ = સાત. સલામ.

રસ	સાય	મસ	તાસક	કાસમ કસરત
કસ	સાયા	સરસ	સામાન	
સારા	માસા	સરત	સાકર	

મા, મા, સારા કાકા.

સારા કાકા, સલામ.

ના ચમન, નમન થાય.

સારા કાકા, નમન.

મકન માસા, નમન.

કાસમ, સલામ.

કાસમ, કસરત કરે.

(૮)

પાઠ—૧૧. વ.

૯ = નવ. વા.

વાય	નવ	ચાવ	લવાય	માવતર તલવાર વપરાય
વર	વાત	સતારા	ચવાય	
વાર	વાલ	સવાલ	વામન	
વન	લાવ	થવાય	પવન	

રતન. પારા લાવ.

વામન. સાકર લાવ.

ચમન, વાલ લાવ.

રમાના મગ.

મગનના નવા તલ.

ચાલ. નાગર, રમત કરાવ.

પાઠ-૧૨. ૧.

તવી. વ. વા. વી. ચકલી. લ. લા. લી.

મામા, મામી	નવા, નવી
કાકા, કાકી	લીલા, લીલો
નાના, નાની	રાતા, રાતી
મારા, મારી	માસા, માસી
તારા, તારી	ચીકા, ચીચી
સારા, સારી	તમારા, તમારી

નાની ચકલી.

મામીની તવી.

મારી મામી,

તારી કાકી.

નાની કાકી સારી.

મારી મામી સારી.

પાઠ-૧૩. બ.

બા. બાપા. બકરી.

બસ	ચાલી	ગીત	સીતા	તમારી
બાગ	વાગી	ગમી	બતાવ	પથારી
બાવા	કાચી	ચાલી	બતાવી	પાથરી
લાવી	પાકી	રમી	બનાવી	બરાબર
માગી	બારી	થાકી	રકાબી	પીવાય

બા, મામી સાકર લાવી.

બાપા, કાકી તલ લાવી.

નાની બા, તાસ લાવ.

બબ્બલી, રકાબી લાવ.

તલની તાસ, સાકરની રકાબી.

સીતા, ગીત ગા.

પાઠ-૧૪. દ. ઈ.

૧૦ = દસ. દાદા. દાદી. રમાબાઈ.

દીવા	વાદ	ગઈ	
દીવી	સાદ	થઈ	બદામ
ગાદી	કદી	બાઈ	હરબાર
દવા	દઈ	પાઈ	વરસાદ
દર	લઈ	કદાચ	

દાદી બદામ દઈ ગઈ.

રમાબાઈ દવા લઈ ગઈ.

દાદા દવા પી ગયા,

દાદા થાકી ગયા.

બા પથારી પાથરી ગઈ.

(૧૨)

પાઠ-૧૫. ભ.

ભા.

ભાઈ.

ભાભી.

ભાત	ભીલ	ભાર	ભારત
ભાગ	ભણા	ભમરી	ભગવાન
ભાગી	ભણી	ભરત	ભીમભાઈ

ભાભી ભાત લાવી.

દરબાર ભાગ દઇ ગયા.

ભમરી ભાગી ગઇ.

ભાભી કાતર લઇ ગઇ.

ભાભી, ભાભી, ભરત ભર.

પાઠ-૧૬. જ.

ગજ. જવ. ગાજર. જ. જા. જી=છ.

જા	રજ	તાજી	નજર	દરજી
જાય	રજા	ભાજી	નજીક	ભજન
જાગ	જયા	છાજ	ખાજરી	છવીખાઈ
જમ	જાગી	ખીજી	મગજ	જગજીવન
જરા	માજી	ખીજા	જમાય	મનજીભાઈ
તજ	રાજી	જવારા	જવાખ	

દરજી ગજ લઈ ગયા.

નાનીખા, તારા જવારા ખતાવ.

જયા મગજ લાવ.

દાદા ભજન કરવા ગયા.

છવીખા તાજી ભાજી લાવી.

ભાજીથી ખાપા રાજી થયા.

ખાપા, જગજીવન જમવા જાય?

જગજીવન, જમવા જા.

(૧૪)

પાઠ-૧૭. છ.

ક = છ. છ. છ. છી.

છાપ	છાતી	છરી	માછડી	છયલ છનીમાની
છાલ	પાછી	છનો	છીપડી	
છખી	પછી	પાછડી	છગન	

હવીખા, તારી છરી લાવ.

જ્યા છાપ પાછી લઈ ગઈ.

ભાલી, મારા ભાઈની છખી બતાવ.

બાપા, છગન કસરત કરવા જાય ?

છગન, કસરત કરવા જ.

કસરતથી છાતી જખરી થાય.

(૧૫)

પાઠ—૧૮. શ.

શાક.

છાશ.

શીશી.

વાશી	કાશી	દઢશ	માગીશ
માશી	શીશી	જઢશ	શવજીખાઈ
શાલ	લઢશ	લાવીશ	શામખાઈ

જીવીખા, છાશ લાવીશ ?

છગન શીશી લઈ ગયા.

કાશી શાક દઈ ગઈ.

દાદાની શાલ પાછી લાવ.

શામખાઈ, ખારી વાશી જ.

મારો છખી લાવી દઈશ ?

પાઠ-૧૯. ઘ. ધ.

ઘર. ઘી. ધજ. બધી.

ઘા	ઘસ	હીધા	પીધી	ઘસાય
ઘાસ	ઘસી	હીધી	બધા	રાઘવજી
ઘારી	મધ	હીધી	ધીરજ	ધનબાઈ
ઘન	હીધા	પીધા	વાઘરી	ધારસીભાઈ

ધનબાઈ મધ લાવી.

જ્યા વારી લાવી.

જીવીબા સાકર લાવી.

શામબાઈ ધજ લાવી.

બધી જતની ધજ હીધો.

ધીરજભાઈ આવી ગયા.

પછી જત જતની રમત કરાવી.

(૧૭)

પાઠ-૨૦. ખ.

નખ. માખી.

ખા	માખી	ખાસી	ખસ	ખખર
ખારી	ખીર	ખાધી	ખાસ	ખાખરી
તીખા	ખાવી	ખપ	ખાખા	ખાઈશ
તીખી	નાખ	લખ	ખમીસ	દરાખ
ચાખી	નાખી	લખી	વખત	ખખરદાર

ખા, ખીર કરોશ ?

કાશી, ખીર થઈ ગઈ.

જલદી જલદી ખાવા ચાલ.

શાક ખાખરી ખા. ખીર ખાખરી ખા.

કાશી ખીર ખાઈ ગઈ.

મગ તીખા થયા, જરા ખાધા.

પછી જરા દરાખ ચાખી:

શીઠ-૨૧. અ.

અદબ.

આ.

આ	આપી	અદબ	અમારા	અમીર
આજ	આર	અવાજ	અમારી	અમીજી
આમ	અલી	અનાજ	આદત	અકબરઅલી
આવ	આવી	અપાય	આભાર	આદમઅલી
આપ	અવાય	આકાશ	આપીશ	

કાસમ, આમ આવ.

આ ચાર તારા મામા થાય.

આ અમીજી, આ અકબરઅલી, આ અલીભાઈ.

આ આદમઅલી બધાથી નાના.

કાસમ મામાજીની નજીક ગયા.

નીચા નમી સલામ કરી.

આથી બધા મામા રાજ થયા.

જત જતની રમવાની ચીજ,

તથા ભાતભાતની ખાવાની વાની,

આજ મામા આપી ગયા.

(૧૬)

પાઠ-૨૨. ઠ.

૮ = આઠ. મઠ.

પાઠ :	ઠીક	ઠાલી	કાઠી
ઠાઠ	દીઠી	ઠામ	મીઠી
નાઠા	દીઠા	નાઠી	ઠાકરશી

અલીભાઈ, આમ આવ.

આઠ બદામ લાવ.

ઠાકરશી, મઠની રકાખી લાવ.

ચાકથી મઠ લખી બતાવ.

અલીભાઈ, આઠ લખ.

ધનજી, ઠીક લખ.

પાઠ-૨૩. ડ.

ગાડી. કડછી. વાડકી.

ગાડી	જાડા	ડાખા	ખાડા	અડાય	ડગલી
ખાડા	જાડી	ડાખી	ખાડી	અડીશ	
ડાઘ	પાડા	આડા	અડ	ડખા	
ડાઘા	પાડી	આડી	અડી	ડાખલી	

કડી	રડી	કાગડા	ચડાય	ખડાઈ
વડ	રડ	ઘડી	પડાય	વાછરડી
દડા	લડ	અડદ	સગડી	ખડખડ
દડી	લડી	કડખ	ખગાડી	ગડગડ
ઘડ	કીડી	દાડમ	પછાડી	ઘડઘડ
ઘડી	ખીડી	પાપડ	કમાડ	તડતડ
પડ	ફાડી	ખીચડી	લાકડી	દડદડ
પડી	વાડી	કાકડી	લડાઈ	પકડી
જડી	રમાડી	પાઘડી	ઘડાઈ	પકડાય

ચમન, રમવા આવ.

આ અમારી ગાડી.

આ અમારી ગાયની વાછરડી.

આ જડી પાડી.

આ મારી રમવાની ગાડી.

આ મારા નાના ભાઈની ચાલણુગાડી.

તારી નાની ગાડી લઇ આવ.

પછી આ ગીત ગાઇ રમત કર.

ગીત.

ગડગડ. ગડગડ. ગડગડ. ગાડી.

ઘડઘડ. ઘડઘડ. ઘડઘડ, ગાડી;

ખડખડ. ખડખડ, ખડખડ, ગાડી,

દડદડ, દડદડ દડદડ ગાડી.

ખડખડ ગાડી, ખખડી ચાલી,

ગડગડ ગાડી, ગગડી ચાલી;

દડદડ ગાડી, દડતી ચાલી,

દડખડ, દડખડ. કરતી આવી.

પાઠ-૨૪. ફ.

ફર્ધ.

ફાનસ.

બરફી.

ફર	ફી	ફરતી	મફત	ફડફડ
ફરી	માફ	ફરાય	ફઝા	ફરામજી
સાફ	માફી	ફરીથી	ફાવીશ	ફરદુનજી
ફાકી	ખાફી	ફરીશ	દફતર	
ફાડી	ફરવા	બરફ	ફરફર	

જયા દફતર લઇ આવી.

પછી બરફી ખાઇ ફરવા ગઇ.

ભાઇ વાડી તરફ ફરવા લઇ ગયા.

આખી વાડી લીલી છમ દીઠી.

વાડીના વા ફરફર ફરફર વાય.

આથી જયા રાજી રાજી થઇ ગઇ.

ખાઠ—ર.પ. જુ.

લસણ.

ધાણા.

પાણી.

વણુ	ચણુ	કાણી	જમણુ	માખણુ
જણુ	ઘણુ	ગણી	જણુસ	આપણા
ગણુ	જણુ	ઘણી	લગણુ	ખરણી
પણુ	દાણા	મણી	કઠણ	વાણીઆ
ભણુ	ધાણી	રમણુ	ભણુવા	અડચણુ
ભણી	કાણા	દાતણ	જમણુ	

ભાણીખા ધાણી લાવી.

કાશી ચણા મમરા લાવી.

જયા ખાખરા લાવી.

રતન ખરફી લાવી.

મણી મધ માખણુ લાવી.

રમા લીલા ધાણાની ચટણી લાવી.

ધરધરની રમત કરી બધી ખાવા લાગી.

ખાઈ પાણી પી બધી ભણુવા ગઈ.

રમણુભાઈ પણ ભણુવા ગયા.

પાઠ—૨૬. હ.

હા.

હાથ,

હીરા.

હતી	નાહી	હાજર	વહાલી	અહમદઅલી
હરી	ડાહી	ખહાર	હજમ	મહમદઅલી
હાલી	કહી	હસન	હજમત	હાસમભાઈ
વાહ	રહી	નહાવા	હરનાથ	
હવા	હાર	વહાલ	હરજીવન	

ખા. હીરા નાહી રહી ?

હા, ભાઈ, નાહી રહી.

હરજીવન નાહવા જ.

હજમ, હજમત કરી જઈશ ?

હા. જી. થડીક પછી આવીશ.

પાઠ-૨૭. ૭.

હજ. બજદ. માળા. વાળી.

ફળ	વળી	દળ	બાળક	દાળીઆ
દાળ	ગળી	કાળા	કાગળ	પલાળી
વાળ	માળી	કાળી	વળાય	ચાળણી
ખાળ	જળી	પીળા	કપાળ	હજદર
લાળ	ચાળી	પીળી	આગળ	જમફળ
બજ	ચાળી	વાદળ	પાછળ	સીતાફળ
વજ	દળી	વાદળી	નીકળ	અજવાળી

બા દાળભાત કરવા લાગી.

મામી ચાળી ભરી ફળ લાવી.

ભાલી હજદર દળી આવી.

રમા હજદર ચાળવા લાગી.

હજદર ચાળી બાપા આગળ ગઈ.

બાપા કાગળ લખતા હતા.

પાઠ-૨૮. ઝ.

ઝડપ.

ઝાડ.

ઝાઝી.

મઝા	મીણા	બાઝી	દાઝી	ઝગમગ
ઝાઝા	મીણી	બઝાડી	દઝાડી	
ઝાલી	મીલી	ઝાલર	ઝગઝગ	

નાની બબલી બહાર રમવા જતી હતી.

પણ બરાબર ન ચાલી શકી.

આથી ચાલણગાડી લાવી આવી.

ચાલણગાડી ઝાલી ચાલવા લાગી.

ચાલણગાડોથી ચાલવાની ઝડપ આવી.

બબલી બહાર ઝાડ આગળ આવી.

ઝાડ આગળ રમણભાઈ રમતા હતા.

ભાઈ કાચના મણકાથી રમતાહતા.

બબલી પણ રમવા લાગી.

લીલા પીળા મણકા ઝગમગ ઝગમગ થતા હતા.

મણકાની રમત ઝાઝીવાર ચાલી.

બહાર રમવાની ઠીક મઝા પડી.

પાઠ-રહ. દ. ઢ.

ખાટ. પાટી. ટાઢ. દાઢી.

ઝટ	કઢી	ટાઢા	ઢગલા	ચખાટ
ચટ	ચાટી	ટાઢી	ઝાપટ	ખટાઢા
હાટ	ફાટી	દાઢી	માટણી	પાટણી
માટી	લીટા	કાઢી	ઝપાટા	ટકટક
વાટી	લીટી	વઢી	સપાટા	ઝટપટ
ખાટી	ટાઢ	ચપટી	ગપાટા	ફટાકડા

ટાઢના દહાડા હતા.
 સવારની ટાઢ ઘણી વાય.
 હાથ મગ ટાઢા ટાઢા.
 થરથરતી દાઢી.
 ઝટપટ પરવારી સગડો લીધી.
 સગડી આગળ તાપવાની મઝા હતી.
 પણ જમવાની બરાબર મઝા ન પડી.
 આજ કઢી કરી હતી.
 પણ કઢી ઘણી ખાટી હતી.
 વળી ઘણી તીખી હતી.
 આજ કઢી ન ભાખી.

પાઠ-૩૦. િ.

ખિલાડો.

નિશાળ.

સિપાઈ.

નહિ દિવાળી વિજયા રિવાજ મણિભાઈ
 કવિતા સવિતા વિમળા પિતાજી નિયમસર
 હિસાબ લલિતા દિવસ હરિલાલ કવાયત

મારા પિતાજી ગામ ગયા.

આજ ભાઈની નિશાળ દીઠી.

વિજયા કવિતા ગાતી હતી.

લલિતા હિસાબ શીખતી હતી.

મણિભાઈ કવાયત શીખતા હતા.

ખીજ ઘણા કવાયત કરતા હતા.

બાળ સિપાઈની કવાયત મજાની લાગી.

જતજતની ધજા ફરકતી હતી.

જતજતની કવાયત થતી હતી.

બધી કવાયત નિયમસર થતી હતી.

ખીજ તરફ ઘણા જણ કસરત કરતા હતા.

કવાયત બરાબર કરવી.

કસરત-કવાયત વખતસર કરવી.

કસરત-કવાયત નિયમસર કરવી.

સુરળ બાળવાચન.

ભાગ ૨.

પાઠ-૧. કેરી.

એ. ૧ = એક. ૨ = બે. કેરી.

અ. એ	છ. છે	દ. દે	હ. હે	જ. જે
બ. બે	ત. તે	લ. લે	ક. કે	

મારી પાસે બે કેરી છે.
એક કાચી છે ને બીજી પાકી છે.
કાચી કેરી લીલી છે.
પાકી કેરી પીળી છે.
કાચી કેરી કઠણ લાગે.
પાકી કેરી નરમ લાગે.
કાચી કેરી ખાટી લાગે.
પાકી કેરી મીઠી લાગે.
કેરી બધાને ભાવે છે.

એ જ છે તે લે હ બે હ મને તને મારે તારે એને કહે ધરે રહે પેન દેજે લેશે તપે ગણે ભણે અરે એમ કરે	તેથી ઠેસ વાગે પડે રડે કરી પાઠ નેવી માગે બેન આપે ગમે ખાશે ભાવે ધીમે ચાવે જમે પેટ ભરે આઈ પાસે ગડી દડે રમે સડે	એને વઢે ઠઠ ચડે કાપે નીચે હડે પાડે ધર આવે ખભે ખેસ રાખે નમે પમે લાગે કડ વાળે વાળે એની પેટી લાવે તેલ વચે	ખાને હેત આવે માટે તેડે રમાડે ખધાને પીરસે જમાડે તપેલી લાવજે લેખણ માગજે આપશે ખારેક રેવડી શેરડી વેચશે કેળ કરેણ ખતાવશે એમનો ફાટેલી પછેડી	ગમેતેમ રખડે તમારે આપણે તમને અમારે એમને કહેજે વછેરી પછવાડે ધીમેધીમે ચાલશે ખેતર ખેડે એમને કેટલીક વધારે મહેનત પડે છે એવી રીતે જમશેદ એદલજી એરચશાહ	ખધાને ખીજે ઠેકાણે રમાડશે હમરાજ પાસથા વલજી નાજિયેર લાવશે ખતાવશે
--	---	--	---	--	---

પાઠ—૨.

ગુલાબ.	ફૂલ	ગ.	ગુ.	ગૂ
પુરી.	ફૂધ	અ.	ઉ.	ઉ

ખૂબ	રૂ.	રૂપાળી	ઉપર	ઊન
લાંડુ	રૂખીખા	જમરૂખ	ઉજમ	ઊઠ

ખડુ	મૂકે	કુકડા	યાદકરે	આડીઅવળી
ખીલે	સુરજ	ખાપુજી	પરવારી	
પૂજા	ઊગે	કપુતર	રીતભાત	
સારૂ	તુલસી	ઉડાઉડ	કૂકરેકૂક	

અમારા મનુભાઈ બધાથી નાના છે.
 એ સવારે ખડુ વહેલા ઊઠે છે.
 ઊઠીને તરત જ ભગવાનને યાદ કરે.
 બરાબર સારી રીતે એ દાતણુ કરે છે.
 દાતણુ પાણીથી પરવારીને નાહી લે છે.
 નાહીને પછી માખાપને પગે લાગે છે.

સવારે કુકડા કુકરેક કરે.
 કબુતર ફડફડાટ કરી ચૂકે
 ચકલી કાગડા વગેરે ઉડાઉડ કરે,
 સુરજ ઊગવા લાગે,
 અને વાદી ફૂલથી ખીલો રહે.
 એ વખતે મનુભાઈ ફૂલ લેવા જાય.
 બાપુજીને પૂજા સારૂ તુલસી અને ફૂલ લાવી આપે.
 બા કહે તે કામ કરે.
 પછી પાઠ લખવા બેસે.
 પાઠ લખીને રમવા જાય.
 જતજતની રમત રમે અને બીજને રમાડે.
 જેમ રમત રમાડે તેમ પાઠ પણ શીખવે.
 રમી આવીને બા આપે તે ખાય.
 ધીરે ધીરે ખૂબ ચાવીને ખાય.
 શાક. પુરી અને દૂધથી રાજી રાજી થાય.
 મનુની એકેય ચીજ આડીઅવળી દેખાય નહિ.
 બધી ચીજને એ ઠેકાણે ચૂકે.
 મનુભાઈ વખતસર નિશાળે જાય.
 બધા નિશાળીઆ ઉપર એ બહુ હેત રાળે છે.
 મનુની રીતભાત મહેતાજીને બહુ ગમે છે.

જુ જગુ ભાનુ બચુ બદ	ભ સુ ધૂળ મુળા દુધી મૂકી ભૂખ	વર ગિરી ગિલ ઉતારી પુતળી કુંદાવી કુંલડી ઉધાડી	કબુલ કુમાર ગુલાબ ગુલાબી રમાલ ઉડાડે સુકાવે ગિડાડે	નુકસાન જટુભાઈ ઉમેદરામ માધુભાઈ હનુભાઈ જદુરામ ધીરુભાઈ રૂડીબેન કાળુભાઈ
ચુડી કુચા પુળા જુદા બાળુ કાળુ સુડી	કલી રૂંડી ભૂલ સૂઝી પૂછી સૂતી ચસે	સુતારે પુરસી સુધારી ઉમર લુહારે કુંહાડી ઉપાડી	કુતરા પુછડી જુવાર તુવેર ઉખેડી મૂકશે	કુસુમબેન કુમુદબેન જુલાબીદાસ ગુલામઅલી ગૂરમહમદ હુસેનભાઈ
સુખી સુકી વાળુ ખુશી છુટી લુકા સાળુ	મૂછ ખૂમ કુવા બર વાર	ધુપેલ હુકાન ધુધરા કપૂર	જરૂર મજૂર ખજૂર કિતરડ ઉતાવળી	મુસાભાઈ મપુરભાઈ ચતુરભાઈ ગુલખાઈ

(૪)

પાઠ-૩. રઘો પટેલ.

કુતરો.

પોપટ.

ઘોરો.

અ. ઝો. ઝો.	પ. પે. પો.	ઘ. ઘે. ઘો.
૧ ૧		

જો-તો.	વીરો	ખીક	ખેડુત	દીકરીઓ
હોય	રૂપો	ચોર	ખેતરો	છોકરાઓ
રઘો	લીમો	કોસ	પાડોશી	સાથીઓ
મોટો	ભલો	ઢોર	રૂપાળો	મજબુત
રામો	નવો	જખરો	પાળેલો	આળસુ

અમારા ગામનો પટેલ રઘો છે.

એને ધણી વાડીઓ અને ખેતરો છે.

આઠ દસ ઢોર તો એને ઘેર હોય જ.

રામો, વીરો, રૂપો ને લીમો એના છોકરા.

રૂડી અને રૂખી એની દીકરીઓ.

રઘો પટેલ બહુ ભલો છે.

(૩૫)

એ એ કોઈ પણ સારી ચીજ આવે,

તે પહેલી પાડોશીને આપે.

બીજને દીધા પછી જ પોતે ખાય.

પટલાણી પણ એવી જ ભલી છે.

પટલાણીએ એક પોપટ પાળેલો છે.

એ પોપટ બહુ રૂપાળો છે.

પટેલના ઘર આગળ એક કુતરો બેસે છે.

કોઈ નવો માણસ આવે કે તરત એ ભસે છે.

કુતરાની બીકથી કોઈ ચોર આવી શક નહિ.

પટેલ એક ઘોડો રાખે છે.

એ ઘોડો બહુ જબરો છે.

ઘોડે બેસી પટેલ ખેતરો ને વાડીઓ ભેવા મચ-

દે; કરાઓ સાથીઓ સાથે કામે લાગેલા હોય.

વાડીઓના કાસ કિચુડ કિચુડ થતા હોય.

બધી વાડીઓ લીલી છમ હોય.

એ બેઠને રથો પટેલ રાજી રાજી થાય.

પટેલ અને છોકરા બહુ જબરા,

આખો દિવસ કામ, કામને કામ.

મહેનત કરનાર બહુ મજબુત હોય છે.

જાગસ સખે તે લીલા ને નખલા પડે છે.

છો પૂછો ઊઠો બેસો લખો ગણો ભણો	લોટ ચોખા ચોળા ગોળ મીઠો ખાટો ખારો	મોર આધો ઊભો પાછો વાળો મોતી માગો	નગો ચાલો સોટી આપો દોડો ભાગો નાસો	અમારો આપણો વહાલો છોકરો છોકરી ચોટલો ઓળશે	રોટલો ગોઠીઆ સોપારો મુકને આવને બેસને પૂછશે
પાથી લાવો ટોપી મૂકો લોટો ધડો ભરો	તીખો તાળે ઝાઝો થોડો તાણો નેર કરો	કોળ કોનો નાનો કાકો દાદો માસો પુઆ	ફાડો તોડો હોડ ડોક ખભો ગોડણ ખતાવો	તમારો લખોટો પાટલો ખાટલો પાતળો વળેલો ટોપલો	ચોરણી ઘોતલી ઓઢણી ડગલો ઢગલો લખોટી લાવને
જુનો નવો ગોળા લેવો દેવો ટાઢો ઊનો	ખાડો ગાળો ઢીલો પોચો ગારો કરો ટીપો	મોચી પાછો ભેગો થયો આવો કુવો જુઓ	દડો ડાબો જમણો ફેરવો ઉછાળો પછાડો રમાડો	બપોર તડકો ચોરસ ઓછાડ સૂકવો લીમડો પીપળો	કુકડો કાગડો બકરો ગધેડો ચકલો ખિલાડો ધુમાડો

પાઠ-૪. મીડું કેમ વંચાય ?

ધંટ ધંટી ડંકા શંખ બંબો કંઠી ગંધ	ટંટો રંગ કંઈ કંકુ સંપ બંધ અંદર	૧૫=પંદર		વંતાક મંડળી મંદિર શંકર લંગડો મંગળજી સંભારજો	શંભુભાઈ વસંતરામ ચંદુભાઈ મંગુબેન શિવશંકર મંચરજી ચંપકલાલ
		અંગુઠો	પતંગ		
		અંજીર	ચંદન		
		અંબોડો	પંગત		
		બંગડી	મંગલો		

આંખ આંબો આટા એનાં મારાં તારા	છાંચો ગાંઠ છાંટા બીજાં ધાંટો ચાંદો	૫ = પાંચ		તાંબડી અમારાં તમારાં એમનાં આપણાં કારેલાં કેટલાં ગલકાં પાંદડાં ગોદડાં વાંદરો આંકડાં કાંકરા	સાંભળ પાંસરી ઢાંકણ તાંબાનો હાંડો સાંકળ ચીબડાં માંડવા પતાસાં શાંતીબેન કપાળમાં ચાંદલો
		દાંત ભાંગા બધાં બાંધી દીધાં લીધાં માંદી ધણા થયાં લાંબી	મોટાં જાંબુ ધોળાં ધેટાં કાળાં બકરાં લુગડાં કપડાં ઝીણાં જીવડાં		
ઝાઝા	વાઝી				
થોડાં	ઝાંપો				
પાંચ	બેઠાં				
પીળાં	ગાંડા				
પાનાં	ગાંડાં				
કાંટા	માંચી				
ખાડ	સાંધી				

ઉ. છું. શું. હું. આણું. આણું.	ઊંધી ઊંધું. ટાંધું. ઊંધું. કરું.	મરચું		મારું. તારું. એનું. તાણું. કુંચી. મોઢું. માથું. ડાકું.	ઉંદર. વાંદરું. તમારું. વહાણું. કુતરું. સુવાણું. પુછડું.
લઉં. હઉં. જઉં. મૂકું. પૂછું. કહું.	ચઢું. પડું. રડું.	જડું. લાંબું. દંડું. નીચું. આધું. બેઠું.	ઢેકું. લીધું. ભાંગું. વાઢું. પલાણું.	મોનું. પીણું. રૂપું. ધોણું. તાંબું. રાતું. પાંદડું. લીલું. બકરું. કાણું.	દોરડું. બારણું. અંધારું. અજવાણું.
વાંચું. લખું. મણું. રમું. લડું. વડું.	ધઉં. કાચું. પાકું. ઢળું. મીઠું. ખાઢું. ખારું. તીખું. એઠું. ભૂઠું.	સાચું. ખરું. ખોઢું. ભણું. સારું. બધું. ધણું. થોડું. ઓછું.	ઢીલું. પોચું. નખણું. નજી. ભુનું. વાળું. લીધું.	અમારું. આપણું. નગારું.	કડકું. કારેલું. એમનું. ધોતીઢિં. ટોપરું. પત્થમું. કુંમળી.

વીંટી.

મેંસ. મોં.

ઈંટ	લીંબુ	ટીંડરાં	તં	ખેંચી	મોંચ
છોંટ	ભોંલ	શીંગડાં	મેં	રેંકડી	સોંચે
શીંગ	જાંડવાં	હિંમત	હેં ?	વહેંચે	હોંસ
અહો	શેંઝણાં	કિંમત	અમે	ફેંકે	ઢાંગ
દહા	ટીંગાડી	માનસીંગ	લંધી	પંડા	ઢાંગી
હોંગ	પીંબરા		તમે	બંબે	પહોંચે

પાઠ-પ. નૌતમલાલ શેઠ.

પૈડું.

પૈસા.

૧૪=ચૌદ.

અ. ઓ. ઐ. ઔ. ચ. ચો. ચૈ. ચૌ. ત. તો. તૈ. તૌ.
 પ. પો. પૈ. પૌ. ક. કો. કૈ. કૌ. વ. વો. વૈ. વૌ.

વૈદ વૈતરા છૈયા પૈંચા તૈયબઅલી
 પૈડાં તૈયાર સૌ ટૌકા નૌતમલાલ
 બૈરાં ગવૈયો ગૌરી શેઠાણી

અમારા ગ્રામના મોટા શેઠનું નામ નૌતમલાલ છે.
 શેઠાણીનું નામ કમળાગૌરી છે.
 એમની દીકરીનું નામ વિમળાગૌરી છે.
 અને દીકરાનું નામ ગૌરીશંકર છે.
 શેઠશેઠાણી બહુ ભલાં છે.
 સૌનાં છતાં છોકરાંને હેતથી બોલાવે.
 પાંડોશમાંકોઈ માંદું પડે, તે વેદને બોલાવી લાવે.
 વેદ માંદાને ખરાખર તપાસે, પછી દવા આપે.
 વેદને ઘેર વતરા દવા વાટીને તૈયાર કરે છે.
 વતરા મહેનત કરોને પૈસા કમાય છે.
 શેઠને બે ઘોડાગાડી છે.
 મોટી ગાડી ચાર પૈડાંની છે.
 નાની ગાડીને બે પૈડાં છે.
 ગૌરીશંકરને તૈયબઅલી સાથે બહુ ખર્ચ છે.
 રોજ અમે બધા સાથે રમવા જઈએ છીએ.
 હમણાં પતંગ ઉડાડવાની બહુ મઝા પડે છે.
 નૌતમલાલને ભજન સાંભળવાં બહુ ગમે છે.
 આજ રાતે એમને ઘેર ભજન થવાના છે.
 ભજન ગાનાર ગવૈયાનું નામ સુરદાસ છે.
 એ બહુ મઝાના ભજન ગાય છે.
 ભજન સાંભળવા ઘણાં માણસો આવશે.
 ભજન પુરાં થયા પછી દૂધ પોંઆ વહેંચાશે.

પાઠ-૬. વસંત અને સવિતા.

શીદ | હડકટ | મદદ | રીકર | મુંઝાઈશ.

બેન સવિતા, હમણા તું નિશાળે કેમ નથી આવતી ?
વસંતભાઈ, મારી બા માંદી છે, માટે અવાતું નથી.
બેન, તારી બાને શું થયું છે ?

ભાઈ, મારી બાને બહુ તાવ આવે છે.

મારા ઘરમાં બીજું કોઈ નથી.

ઘરનું બધું કામ હું કરું છું.

વાહ ! બેન, એ તો બહુ સારું કહેવામ.

પણ તું કેમ રડતી હતી ?

ભાઈ, હું વેદને ઘેરથી દવા લઈને આવતી હતી.

એવામાં હું બેંસની હડકટમાં આવી પડી મઘ.

મને જરા વાગી મયું ને દવાની શીશી પુટી મઘ.

હવે મારી બા દવા વગર શું કરશે ?

સવિતા બેન, કંઈ રીકર નહિ, તું મુંઝાઈશ નહિ.

મારા બાપાએ રમકડું લેવા મને પૈસા દીધા છે.

આમ, એમાંથી આપણે નવી શીશી લઈએ.

વેદને ઘેર જઈ બીજી દવા લઈશું.

પછી હું તને તારી બા પાસે ચૂકવા આવીશ.
 વસંતભાઈ, એટલી બધી મહેનત તમને શા માટે
 આપવી ?
 સવિતાબેન, એમાં મહેનત શેની ?
 ચાલો. હવા લઈને ઘેર જઈએ.

પાઠ-૭. પોપટ.

ચાંચ. પાંખો. કાંઠલો. પાંજરું. સુંદર.

મારે ઘેર પાંજરું છે, એમાં પોપટ છે.
 બચુભાઈ મારી સાથે આવ, તો હું તને બતાવું.
 જો, આ કેવો સુંદર પોપટ છે ?
 એનો રંગ લીલો છે.
 પણ આ રાતું રાતું શું છે ?
 એ એની ચાંચ છે.
 ચાંચ શા કામમાં આવે ?
 ચાંચ વડે પોપટ ખાય છે.
 એ શું ખાય છે ?
 કેરી, જમીંડળ, કેળાં, દાડમ, સીતાફળ, બોર વગેરે
 ફળ એ ખાય છે.

મરચાં તો એને બહુ જ ભાવે.
 એની ડોકે આ કાળું કાળું શું છે ?
 એ પોપટનો કાંઠો કહેવાય.
 બે પેલો બીજે પોપટ ઝાડ પર ઊડે છે.
 એ કેવી રીતે ઊડતો હશે ?
 પોપટને બે પાંખો છે.
 એનાથી એ ઊડે છે.
 સાંભળ, પોપટ કેવું બોલે છે ?
 વાહ ! એ તો બહુ મીઠું મીઠું બોલે છે.
 મારે સૌ એને પાળે છે..

પાઠ-૮. પોપટનું ગીત.

વન	લેશ	તોલ	મધુર.
ડાળ	આંચ	વાણી	હેતભાવ.

(પદ. ધનાશ્રીનો રાગ.)

મધુર વાણી સંભળાવ,
 પોપટ તું મધુર વાણી સંભળાવ. ટેક
 સુંદર લીલો રંગ મગ્નનો,
 સુંદર સતી ચાંચ. પોપટ તું

(૪૪)

વનવાડીનાં ઝાડે ઉડતાં.	
લેશ ન આવે :આંખ.	ચોખટ તું
મારી સાથે હેત કરીને.	
બોલો મીઠા બોલ.	ચોખટ તું
મીઠા તારા રામ નામને,	
કોઈ ન આવે તોલ.	ચોખટ તું
તારા જેવી મીઠી વાણી,	
દો અમને ભગવાન.	ચોખટ તું
સોની સાથે ક્ષેત ભાવથી,	
રાખો હે ભગવાન.	ચોખટ તું

પાઠ-૯. બિલાડીની વાત.

બચોળીઆંસંતાઈજવાબશિખામણુસંભાળો.

એક બિલાડી હતી.
 એને બે બચોળીઆં હતાં.
 બચોળીઆં બહુ રૂપાણાં હતાં.
 બિલાડી એમને ઘેરઘેર ફેરવતી.
 એક દિવસ એ મારે ઘેર આવી.

વારા ફરતી અડેક બચોળીઈ લાભી.
 એમને ઘંટી પાંછળ સંતાડી દીધાં.
 પછી ઘરમાં બધે ફરવા મંડી.
 એક ખુણામાં ઉંદરનું દર હતું.
 એમાં ધણા ઉંદર રહેતા હતા.
 દર પાસે એ ડાહી ઘડને બેસી ગઇ.
 ઉંદર બહી ગયા કે બિલાડી આવી છે.
 એકેય ઉંદર બહાર આવે નહિ.
 બધા દરમાં જ સંતાઇ બેઠા.
 પછી બિલાડી તેમને બોલાવવા મંડી.
 ઉંદરભાઇ, ઉંદરભાઇ, બહાર તો આવો.
 હું તમારી બેન થાઉં છું.
 હું તમને મળવા આવી છું.
 મારાં બચોળીઆને સાથે લાવી છું.
 તમે મને વહાલા લાગો છો, મંડિ બોલાવું છું.
 બચોળીઆને ઉંદર મામા જોડે રમવું છે.
 આપણે બધાં સાથે રમશું.
 રમવાની ખૂબ મઝા પડશે.

કેમ આવતા નથી ?

શું આ બેન તમને નથી ગમતી ?

જવાબ પાછુ કેમ હેતા નથી ?

એક ઉંદરે દરમાં બેઠાં બેઠાં જવાબ દીધો.

સાંભળો બેન. અમારે તમારી સાથે રમવું નથી-

એક દહાડો તમારા જેવી બેન આવી હતી.

મારા ભાઈઓ એને મળવા ગયા હતા.

પાછુ એ તો ગયા તે ગયા જ.

પાછા દેખાયા જ નહિ.

માટે જાઓ બેન, તમારે ઘેર જાઓ.

ફરીથી અહીં આવશે નહિ.

તમે મને ભાઈ કહીને બોલાવો છો.

માટે તમને સારી શિખામણ આપું છું.

અહીં નજીકમાં મોટો બિલાડો રહે છે.

માટે ઝટ જાઓ ને બચોળીઆંને સંભાળો.

નહિ તો બિલાડો બચોળીઆંને મારો નાખશે-

પાઠ-૧૦. ખેતરની મઝા.

સાંઠા. ડુંડાં. પોંક. કુણીકુણી. કોઠીબડાં.

આજ અમારા મહેતાજી અમને ફરવા લઇ ગયા હતા.
ફરતાં ફરતા ખેતરોમાં ગયા.

એક ખેતરમાં જીવાર વાવેલી હતી.

બીજા ખેતરમાં બાજરી વાવેલી હતી.

એ બેઉ ખેતર રામા પટેલનાં હતાં.

જીવાર બાજરીના સાંઠા અમારાથી વધારે ઊંચા હતા.

બાજરીનાં ડુંડાં લાંબાં લાંબાં હતાં.

રામા પટેલે અમને થોડાં ડુંડાં દીધાં.

એ ડુંડાંનો પોંક પાણી સાથે ખાધો.

એ પોંક બહુ મીઠો હતો.

બાજરી સાથે થોડા મગના છોડ હતા.

મગની કુણીકુણી શીંગો અમે ચાખી.

એક ખેતરમાં તલ વાવેલા હતા.

તલની બાજુમાં કપાસનું ખેતર હતું.

કપાસના છોડને વણ કહે છે.

વણનાં ફૂલ બહુ સુંદર લાગતાં હતાં.

ખેતરોમાં કોઠીબડાં કે ચીલડીના વેલા હતા.

નાની નાની ચીલડીઓ બહુ રૂપાળી હતી.

કેટલીક ચીલડીઓ કડવી ને કેટલીક ખટમીઠી હતી.

ખટમીઠી ચીલડીઓ અમે ખાધી.

પાઠ—૧૧: કોઠીબડાંનું ગીત.

સંબગોળ. રંગબેરંગી. ઉછાળી. બરડુક.

(કાવ)

ધણીક ચીલડી, આજે દીઠડી.

ધણીક. વેલેવેલે દીઠડી;

સંબગોળને, રંગબેરંગી,

ગોળગોળને, ભાત મઝાની.

ધોરેધીરે, હસકે હસતી.

અમ સાથે, જાણે બહુ હસતી;

આવો આવો, ખાળક આવો,

ખૂબ મઝાથી, ચાલી આવો.

એકએકને, પકડી ઝટપટ.

વેલેથી તોડી લો ચટપટ;

ખૂબ ઉછાળી, ખૂબ રમણી;

ખૂબ હસાવી, ખેલો ઝટપટ.

ખૂબ ઉછાળી; ખૂબ રમણી;

ખાટી, મીઠી, ખાધો ચીલડી;

કડવી ફેંટી દઈને મીઠડી,

બરડુક બરડુક ખાધો ચીલડી.

પાઠ-૧૨. કમળા અને લલિતા.

ગંદી. ડીલો. મેલ. ગંધાય.

બેન કમળા, તું કેમ રડે છે ?
 આ બધી છોકરીઓ રમે છે,
 પણ મને કોઈ રમાડતું નથી.
 કમુ, એ બધાં તને શું કહે છે ?
 એ બધાં કહે છે કે કમુ ગંદી છે.
 ગંદી છોકરીને અમે નહિ રમાડીએ.
 બેન કમુ, મારી માસે આવ.
 હું જોઉં કે તું કેવી ગંદી છે ?
 અરે કમુ ! તારે આખે ડીલો કેટલો બધો મેલ છે
 શું, તું રોજ નાહતી નથી ?
 તારા નખ કેવા મોટા છે ?
 બે, નખમાં કેટલો બધો મેલ છે ?
 ખાતી વખતે એ મેલ પેટમાં ન જાય ?
 તારાં હાથમાં પણ મેલાં છે !
 અરે ! તારું માથું પણ ગંધાય છે !

ખરેખર, તારા જેવી ગંદી છોડીને કોઈ રખાડેજ નહિ.
લલિતા બેન, હવે હું કદી ગંદી નહિ રહું.
મારી બા, અને તમે કહેશો તેમ ચાલીશ.
વાહ ! કમળા ! જો તું એવી સારી થઈશ તો જરૂર
બધાં તને રખાડશે.
ચાલ, આજ હું એકલી તને રખાડીશ.
પણ હવેથી ગંદી રહીશ મા.

પાઠ-૧૩. ગાય. ભાગ-૧.

ટીલું. બચાવ. લાત. સામીચાય. ઝુમખો.

મારે ઘેર રાતી ગાય છે.
કોઈ ગાય કાળી હોય.
કોઈ ઘોળી પણ હોય.
મારી ગાયની વાછરડી બહુ સુંદર છે.
એના કપાળમાં ઘોળું ટીલું છે.
જ્યાંબેન, મારી સાથે આવ. હું તને બતાવું.
જો બેન, આ ગાય, આ એની વાછરડી.
બેન, ગાય કેવી રીતે ખાય ?

ભાઈ, એ તમે મને ખતાવે.

બેન, સામેથી થોડું ઘાસ લાવી, ગાય આગળ નાખ.

હવે જો, એ કેવી રીતે ખાય છે ?

ભાઈ, આ તો ડોક નીચી કરીને ઘાસ ખાવા લાગી !

બે હોઠથી ઘાસ ઉપાડીને ઢેચું ખાય છે !

ગાયના ડીલ ઉપર માખીઓ બેઠી છે.

હવે જો, એ કેવી રીતે ઉડાડે છે ?

ભાઈ, એ તો પુછડા વડે ઉડાડી ચૂકે છે.

બેન, ગાયનું પુછડું તું તપાસી જો.

ભાઈ આતો બહુ લાંબું છે, ને છેડે વાળનો ઝુમખો છે.

જો બેન, ગાયના માથા ઉપર માખીઓ બેઠી છે.

એ માખીઓ તે કેવી રીતે ઉડાડે છે ?

ભાઈ, એતો કાન હલાવીને ઉડાડી ચૂકે છે.

પુછડાથી માખીઓ કેમ ન ઉડાડી ?

પુછડું ત્યાં સુધી પહોંચી શકતું નથી માટે.

ગાયને કંઈ ખરવા જાય તો એ શું કરતી હશે ?

ભાઈ, એ વખતે સામી થઈને શીંગડાં મારે છે.

કંઈવાર લાત પણ મારે છે.

બેન, ગાયની આંખો ને નાક આવડાં મોટાં કેમ ?

જેવું મોટું એનું શરીર, એવાં મોટાં એનાં નાક કાન.

(૫૨)

પાઠ-૧૪. ગાય. ભાગ-૨.

તળીઆં	આંચળ	હવાડો	પાર નથી.
વહાલ	દોહવા	ચરવા	કાંટા કાંકરા.

બેન, હવે ગાયના પગનાં તળીઆં આગળ ને.

ભાઈ, આ તો તળીઆંમાં મોટો ફાટ જેવું દેખાય છે.

જાણે બે મોટા નખ ન હોય !

જયાબેન, એ ગાયની ખરો કહેવાય.

ભેંસ. બળદ, પાડા, બકરાં અને ઘેટાંને પગે પાણુ
આવી જ ખરી હોય છે.

હવાડે ઢોર પાણી પીવા આવે, તે વખતે તું એમની
ખરીઓ નેજે.

બેન, ગાયની ખરીને અડી ને, તે કેવી લાગે છે ?

ભાઈ, આ તો બહુ કઠણ છે.

ખરીઓ આટલી બધો કઠણ કેમ હશે ?

ભાઈ, તે મને ખબર નથી, તમે કહો.

બેન, ગાયને કાંટા કાંકરા વાળી જમીનમાં ચરવા
જવું પડે.

એ વખતે વાગે નહિ માટે એનાં તળીઆં ભગવાને
કઠણ કરેલાં છે.

ભગવાનની દયાનો પાર નથી.

ગાયને ચાર આંચળ છે.

એમાં દૂધ ભરેલું છે.

એ મારી બા દૂધ દોહવા આવી.

બાએ વાછરડીને છોડી પૂકી.

એ, વાછરડી ગાયને કેવી ધાવે છે !

અને ગાય વાછરડીને કેવી ચાટે છે !

ભાઈ, એ શા માટે ચાટતી હશે ?

એને વાછરડી ઉપર વહાલ આવે છે માટે.

એ, બા દૂધ દોહવા ભાગી.

લે, બેન, મોડું દૂધ તું પી.

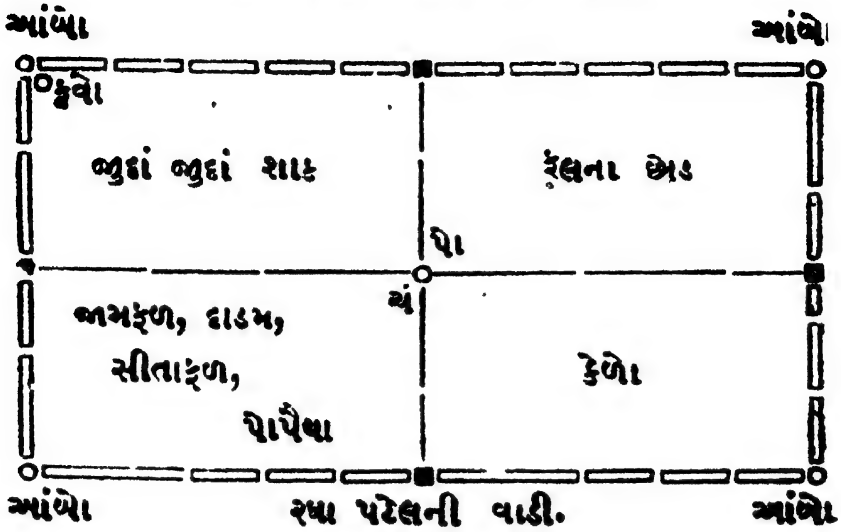
ગાયનું દૂધ બહુ મીઠું લાગે છે.

દૂધમાંથી દહીં, છાશ, માખણ ને ધી બને છે.

બરફી, પેંડા પણ દૂધના માખામાંથી બનાવાય છે.

(૫૬)

પાઠ-૧૫. વાડીની મઝા.

નરી	નીક	મોગરો	ભેડેલા
ચંપો	વાટે	ચંપેલી	
ખુણે	જુઈ	સુગંધ	

કાલ અમે રથા પટેલની વાડીએ ફરવા ગયા હતા.

વાડીની ફરતી ચારે બાજુએ વાડ છે.

ચાર ખુણે ચાર આંબાનાં ઝાડ છે.

એક આંબા પાસે કુવો છે.

કોસવડે કુવાનું પાણી બહાર કઢાય છે.

નીકવાટે એ પાણી આખી વાડીમાં બય છે.

કોસે બેડેલા બેઠ બળદ બખરા હતા.
 વાડીના વચલા ભાગમાં ચપો છે.
 એ ઠેકાણેથી વાડીના ચાર સર ભાગ કરેલા .
 એક ભાગમાં બુદાં બુદાં શાક ૨ છે.
 બીજા ભાગમાં જમફળ, સીતાફળ. દાડમ ને પોપૈયા છે.
 એક ભાગમાં નરો કેળો જ છે.
 કેળનાં પાંદડાં બહુ મોટાં ને સુંદર લાગે છે.
 કેટલીક કેળો ઉપર કેળાંનો લૂમો લટકતી હતી.
 કેળોની પડખેના ભાગમાં ફૂલના છોડ છે.
 પટેલે અમને ઘણાં ફળ ખાવા દીધાં.
 ફૂલના છોડ આગળ બેસી એ ફળ ખાધાં.
 બધાં ફળ બહુ જ મીઠાં હતાં.
 મોગરાના છોડ ઉપર બહુ ફૂલ હતાં.
 કરેણ અને ગુલાબનાં ફૂલ ઘણાં હતાં.
 ઘાંઘ કરેણનાં ફૂલ ઘોળાં ને ઘાંઘનાં પીળાં હતાં.
 ઘણી કરેણનાં ફૂલ રાતાં ને ગુલાબી હતાં.
 સવારે ને સાંજે પટેલ મંદિરે ફૂલ મોકલે છે.
 ચપો, ચપેલી અને બુધનાં ફૂલ સારાં હતાં.
 ગુલાબ અને મોગરાથી અમે બહુ ખુશી થયા.
 એ ફૂલ સૌ કરતાં વધારે સુંદર છે.
 એમની સુગંધ પણ સૌથી વધારે.

પાઠ-૧૬. ભગવાનનું ભજન.

વિભુ|અપરંપાર|અપાર|પાલનહાર|સુમતિ

(રાગ કલ્યાણ)

નમન, નમન, નમન, વિભુ તને નમન,
નમન, નમન, વિભુ તને, સદા નમન, નમન. ટક
આકાશે સુરજ ચાંદોને, તારા અપરંપાર,
એ સૌ તારા ગુણ બતાવી, આપે સુખ અપાર.

નમન, નમન, નમન—

ધરતી ઉપર ભાત ભાતની, શોભા અપરંપાર,
દયા કરીને દીધી અમને, દેવા સુખ અપાર.

નમન, નમન, નમન—

પિતા એક તું આખા જમનો, સાચો પાલનહાર,
દયા કરીને દેવ બધાંને, સુમતિ દેજો સાર.

નમન, નમન, નમન.—

સમાપ્ત

અક્ષર માળા.

અ, આ, ઈ, ઈ, ઉ, ઊ, ઋ, ઋ,
એ, એ, ઓ, ઓ અં, અં

ક	ખ	ગ	ઘ	ઙ
ચ	છ	જ	ઝ	ઞ
ટ	ઠ	ડ	ઢ	ણ
ત	થ	દ	ધ	ન
પ	ફ	બ	ભ	મ
ય	ર	લ	વ	શ
ષ	સ	હ	ળ	ક્ષ
		શ		

ક, કા, કિ, કી, કુ, કૂ, કે, કે, કો, કૌ, કં, કઃ

આમાંના ઋ, અં, ષ, ક્ષ અને જ નો ઉપયોગ તમે
પહેલી ચોપડીમાં શીખશો, અને ઙ, ઞ મોટા થશે
પછી શીખશો.

